Eesti Vabadusvõitlejate Liidu Infoleht

VABA SÕNA

NR 31 VEEBRUAR 2020

Rohkesti küsimusi tekkis vanadel võitlejatel, kuuldes kaitseväe plaanist – hakata ajateenijaid ööseks koju lubama! Mis see noorte meeste kogunemine nüüd siis on – kas lastelaager või ikkagi armee? Kuulsime selgitusi: küsimus ei ole kokkuhoiust õhtuse supipaja juures, vaid soovist muuta ajateenistus kaasaegsemaks. Kui ajateenija saab nüüd õhtul koju, trenni või pruudi kaissu, jaguvat tal rohkem indu riigikaitse edendamiseks! Muidugi segab meid, vanu võitlejaid, see „aga meil omal ajal“ – jutt, aga tõepoolest, ka ajateenistuses on asju ja ettevõtmisi, millega lihtsalt peab harjuma.

Kindlasti hoopis keerulisem on harjuda kaasajastamise käigus kuidagi ootamatult üles kergitatud täiesti uus mõtteviis sugude võrdsustamisest. Seda nähtust nimetatakse peenemas sõna- ja mõtte-kasutuses „sooneutraliseerimiseks!“ Seega peaksid suures enamuses ära kaduma mõisted nagu poisike või tütarlaps. Ei või enam kasvatada vaprast poisikesest uljast noormeest – kauboid, või nukkudega mängivast tütarlapsest lasterohket pereema! Selline sooneutraalsust soovitav mõtteviis on aga riigikaitsele hoopis ohtlikum kui ajateenijate Isamaalise kasvatuse muutmine kindlaks päevaseks töölkäimiseks, ja sedagi ainult kindlate tundide ulatuses. Ja oletan, et selliste mõtteviiside valitsemisel küll meie rüütlite – härrasmeeste, mehiste Isamaakaitsja loomulik kasvatamine muutub küsitavaks.

Võrreldes endiste aegadega on tänapäeval selgeks ja ka määravaks tunnuseks TERVIS. Talutööga jõudu kasvatanud poisid sobisid väeteenistusse väga hästi. Praegu aga paneb riigikaitselisi küsimusi esitama sõnum, et aega teenima kutsutud poistest tunnistati kohe terveks 40 % kutsealustest, täiesti sobimatuteks aga veerand kohalekutsutuist! Ja nüüd küsime – kas meil on suurt valikut? No ei ole küll, sest tehnoloogia arengust ning mugavast eluviisist tingitud tervisehädad aina süvenevad, üldine füüsiline võimekus aga nõrgeneb. Statistikat täiendab uus rida tervisekahjustusi, kus kohe täiesti ootamatult ilmnevad varemtundmatud tervisehädad, ja need hädad tabavad noori kummalisel kombel just vahetult enne väeteenistusse kutsumist!

Kuid kas niisuguste küllalt eksitavate ideede teke ei ole mitte mingeid kindlaid eesmärke püstitanud grupeeringute ettevõtmine? On ju nähtud neid marksismust, leninismust või ka vabamüürlust levitavate nakkuste teket. Muidugi ka kadumisi, kuid suurte kahjudega, mida õigel äratundmise hetkel oleks võinud ehk ära hoida?

Nüüd ka midagi Eesti kaunitest, tarkadest ja tugevatest naistest. Loomulikult oleme juba harjumas mõtteviisiga, et puhtalt naisvõitlejatest koosnevad allüksused kõrvuti meestega moodustavad Eestit kaitsva valli. Naisi tuleb ajateenistusse juurde ja mis teha – nähtavasti ei ole kaugel aeg, kus ajateenistus meeste põdura tervise tõttu ka naistele kohustuslikuks muutub. Ja võtame teadmiseks, et maailmapraktikas poleks see midagi enneolematut.

Kuid meie siin Eestis, ajutise riigipiiri ning kõikuva rahvaarvuga riigis usume endistesse, oma rahvast usaldavatesse riigikaitselistesse põhimõtetesse. Ja usume kindlalt, et mitte iga uus ei ole kindlasti ka parim. Meile väga keerulises olukorras, kus sõjakas ning kättemaksuhimuline Ida pidevalt midagi üritab, ei või loobuda senistest põhimõtetest, ehk kui – siis ainult oma tervet mõtlemist usaldades.

Elagu EESTI!

H.P.

ESIMENE ISESEISVUSPÄEV

28. novembril 1917 kuulutas Maanõukogu end ainsaks kõrgeima võimu kandjaks Eestis, 24. veebruaril 1918 proklameeris Maanõukogu vanematekogu manifesti Eesti iseseisvusest.12. veebruaril 1919 otsustas Ajutine Valitsus: vabariigi väljakuulutamise päevaks lugeda 24. veebruar ning 24. veebruaril 1919 tuleb kogu maa ettevõtetes seda ka pühitseda. Sisekaitse ülem kindralmajor Ernst Põdder kutsus 19. veebruari õhtuks Tallinna raekotta pealinna seltside esindajad ning tegi teatavaks aastapäeva tähistamise kava – toimuvad pidulikud Jumalateenistused, päeval aga sõjaväeparaad. Ja vastavalt esindajate soovile paraadil kaasa lüüa – ka pidulik rongkäik. Aastapäevaks otsustati kogu maa linnad ja asulad seada lipuehtesse, panna üles kuusevanikuid. Kavandati isegi ilutulestikke ja auväravaid.

Esmaspäeval 24. veebruaril valitses erakordselt ilus ilm, kuid kaunis pakaseline. Üle maa kaikus kirikukellade helin, peale palvust loeti kirikutes ette Maanõukogu vanematekogu „Manifest kõigile Eestimaa rahvastele“ 24. veebruarist ja Ajutise Valitsuse manifest „Eestimaa rahvastele“ 11. novembrist 1918 ning siis lauldi ühiselt „ Mu isamaa, mu õnn ja rõõm“.

Vastavalt valitsuse otsusele jäid kontorid ja bürood suletuks, töökodades pandi töö seisma, koolitunnid jäeti ära. Toompea lossi Valges saalis toimus istung, kuhu oli kutsutud vennasmaa Soome esindajad Eesti abistamise peatoimkonna esimees Oskari Wilho Louhivuori, peatoimkonna esindaja Tallinnas Lauri Einari Kettunen ja Soome konsul Tallinnas Yrjö Putkinen. Senaator Louhivuori pidas Soome valitsuse nimel eestikeelse kõne, milles meenutas soomlaste ja eestlaste ühist päritolu ja ajalugu ning soovis, et Eesti võiks rahutöödes oma rahvuslikku elu arendada. Louhivuorile vastas peaminister Päts, avaldades lootust, et soomlaste ja eestlaste ühistest vaimsetest ja materiaalsetest huvidest kasvab välja poliitiline lähenemine mõlema üksteisele nii läheda rahva vahel. Õhtupoolikul toimus veel teine istung, kus kinnitati seltside põhikirju, avaldati tänu Vabadussõjas võidelnuile ning asutati Vabaduse Rist.

Linnades peeti keskpäeval sõjaväeparaadi Tallinnas Peetri platsil rivistus paraadiks Kalevlaste maleva, Tallinna tagavarapataljoni ja mereväe ning Kaitseliidu allüksused. Kohal olid orkestrid, kelle kokkumäng ei olevat eriti sujunud. Ministrid, kõrgemad sõjaväelased ja välisriikide külalised kogunesid Peeter I ausamba ümber. pea- ja sõjaminister Päts tervitasid ringkäigul üksusi. Järgnesid pidukõned Pätsilt, Laidonerilt ja senaator Louhivuorilt ning „Porilaste marss“ ja „Mu Isamaa, mu õnn ja rõõm“. Järgnes sõjaväeline tseremoniaalmarss.

Tallinnas, Estonia seltsimajas, anti pidusöök ligi 500-le kutsutud külalisele, nende seas Soome valitsuse, sõjaväe ja äriringkondade, samuti Suurbritannia, Läti ja Venemaa esindajad.

Rindemeestel tuli ka pidupäeval kodumaad kaitsta: operatiivstaabi aruandes kirjeldati vaenutegevust – Jamburi ja Pihkva sihtidel jätkub luurajate tegevus ning suurtükitulevahetus. Marienburgi sihil seisukord muutmata. Volmari sihil olid Egli kõrtsi juures ägedad võitlused, kuid kõrts on ikka meie käes! Vaenlase pealetungimised Enseli mõisa ümbruses löödi suurte kaotustega tagasi.

Nii tähistati esimest korda Eesti Vabariigi aastapäeva 24. veebruaril 1919. Vabadussõda alles käis, rahvavägi oli Punaarmee küll Eesti piiride taha löönud, kuid sõjategevuse jätkumine oli tuntav ka pidustustel.

H.P.

Lipnik K. Päts

MÄLESTUSPÄEV PORKUNI LAHINGUVÄLJAL

21. septembril 1944 toimus Porkuni, Vistla, Sauevälja ja Loksa küla põldudel ja metsateedel meeletu vennatapulahing – siin võitlesid elu ja surma peale okupatsioonivägedesse mobiliseeritud eestlased omavahel – punaarmeelased ja leegionärid. Madisepäeval – 21. septembril – on eestlase läbi ajaloo ennegi võidelnud, kuid ikka õlg-õla kõrval ja ühise vaenlase vastu.

Hanno Tamm

Seekordsel Madisepäeval kogunesime selle saatusliku Porkuni lahingu 75 aastapäeva tähistama. Samal päeval saab 30 aastat Sauevälja ja Vistla haudade taastamisest ja mälestusväärsete vaskristide püstitamisest. Kahel korral rüüstati Sauevälja kalm, esimene kord saeti rist maha, teine kord, pärast selle taastamist – püüti õhku lasta! Lõplikult lõhuti mõlemad ristid ja lilleümbrised 5. detsembril 1990 tolleaegse kaitseministri Jazovi käsul. Väike-Maarja Muinsuskaitse Selts püstitas uued ristid.

Porkuni lahingu 75 aastapäeva tähistamine algas Madisepäeval 21.09.2019 ajalookonverentsiga Porkuni koolimajas kohalike vallavanemate ja Vabariigi kultuuriministri tervitustega. Ülevaate Porkuni lahinguvälja tähistamist kuni Vistla memoriaali valmimiseni esitas Hanno Tamm, kes on kõigi Porkuni lahinguvälja tähistamisega seotud ettevõtmiste korraldaja. Porkuni lahingut käsitlevate sõnavõttudega esinesid – ajaloolane ja kirjanik Tiit Aleksejev, sõja-ajaloolane ja samuti kirjanik Mati Õun, Vabadusvõitlejate Liidu poolt van.leitnant(e) Tiit Põder, ettekande koos piltidega seinal – Ain Aasa ja Sõjamuuseumi poolt Toomas Hiio ning noor-ajaloolane Ranno Sõnum. Ajalookonverentsi Porkuni lahingu teemadel lõpetas ajaloolane Hanno Ojalo, esitledes oma uut ja juba kaunis menukat raamatut „PORKUNI VENNATAPULAHING“.

Huvi äratasid ettekandjatele jagatud Porkuni ettevõttes „Paeroos“ meister Ain Aasa teostatud paekivist meened pealkirjaga **Porkuni lahing 75 a. 21.09. 1944. a.** koos traditsioonilise kivisse lõigatud soomustatud käega.

Väike-Maarja vallavanem Indrek Kesküla ja Hanno Tamm viimas lillepärga langenute mälestuseks Vistla memoriaali jalamile.

Pärastlõunase ajal koguneti Porkuni lahingus langenud sõjameeste kalmude juurde Vistla memoriaalil. Tamsalu rahvamaja juhataja Tiia Uudelepa tervitusel järgnes Tapa vallavanema Riho Telli sõnavõtt. Mälestusteenistuse Jumalasõna ja Mälestushetkega pidas kaitseväe kaplan, muusikat tegi kaitseväe orkester koos ajateenijate laulukoorikesega.

Sõnavõttude ja mälestuspärgade asetamist Memoriaali jalamile järgnes väike kontsert, kus orkestri saatel esines tuntud ooperilaulja Renee Soom. Kaitsevägi oli korraldanud väikese relvanäituse, kus näha sai ka sõjas kasutatud tehnikat.

H.P.

Lõpetuseks

Suur au ja väga huvitav oli koostada ülevaadet hr Hanno Tamme tööst ja tema suurest panusest ajaloosündmuste uurimisel, kaardistamisel ja jäädvustamisel. Meie esmane kokkusaamine toimus samuti seoses ühe tähelepanuväärse ajaloolise nähtusega.

20. aprillil 2015 kohtusime Tamsalu ja Väike-Maarja vahel, Vao ürgorus, kui Hanno tutvustas läbi tema ema kodutalu, Kasemäe talu, läbivat maasse kaevatud aukude jada. Nimetatud augud moodustavad Kiltsi jaamast kuni Tagajärve lõunaotsani Neerutis ligi 25 km ahela, kus on kokku 1117 auku. Isegi pealiskaudsel tutvumisel võib järeldada, et need augud on inimeste rajatud ja ilmse militaarse iseloomuga. See on muljetavaldav ajalooline pärand möödunud aegadest, mille olemus on seni veel kahjuks täielikult avamata jäänud. Nimetatud auke on uurinud Väike-Maarja õpetaja ja kodulooouurija Eduard Leppik. Uurimistöö põhjal on ta avaldanud raamatu „Kalevipoja hobuse jäljerida“. Hanno on püüdnud nende aukude saladust avada kaasaja ajalooteadlaste abiga, kuid siiani ei ole õnnestunud leida arhiividest materjale, mis tõestaksid nende aukudega seoses olevat ajaloosündmust.

Edasi oleme külastanud lahingupaiku Ida-Virumaal, Toilast Narvani ja Sinimägede memoriaali, kus Hanno Tamm oli meil suurepäraseks giidiks ajaloosündmuste kirjeldamisel. Samuti oleme korraldanud koos ajalooretki Lääne-Virumaal ja tutvunud Väike-Maarja vaatamisväärsustega ning osalenud Porkuni lahingu aastapäevadega seotud sündmustel. Oleme töökoosolekutel ja perekondlikel kokkusaamistel külastanud Hanno isatalu – Tisleri talu Kaarma-Tagakülas. Hämmastav, kui palju on Hanno suutnud koguda etnograafilist vanavara, restaureerida antiikmööblit ja apteegiantiiki. Sama hämmastav on pr Malle Tamme teadmised dendroloogia ja botaanika vallas apteegiantiigist rääkimata. Malle ja Hanno Tamme suhtumine oma töösse ja huvialadesse on väga põhjalik ja professionaalne.

Selle raamatu kaante vahele on mahtunud vaid väikene osa Hanno Tamme elutööst. Mõõtmatult palju väärtuslikke muljeid, elamusi ja teadmisi kannavad endas kõik need tuhanded inimesed, kes on talletanud oma mälestustes kohtumisi Hanno Tammega ja saanud osa tema võrratutest teadmistest.

Soovin juubilarile õnne ja jätkuvat energiat ka edaspidi.
Tiit Uus

ÜLEMLEITNANT OTTO UIN JA 4. EESTI PIIRIKAITSERÜGEMENT PORKUNI LAHINGUS

Ettekanne ajalookonverentsil – T. Põder

Ülemleitnant Otto Uin langes 21. septembril 1944 Porkuni lahingus ning 21. septembril 2007 maeti ümber Vistla sõjaväekalmistule, oma sõdurite kõrvale. Talupidaja Johannes Poom Oti talust leidis Uini ja tema kaarditasku koos dokumentide ja fotodega ning mattis Otto Uini puukirstus oma talumaal kasvava kuuse juurte alla ja peitis kaarditasku. Matmispaika teadis NLiidu okupatsiooni ajal ainult Poomi pere. Ülemleitnant Uini eluloo uurija Aadu Uudmäe sõnul oli Uin Eesti ohvitser, keda KGB otsis taga terves NLiidus kuni 1991. aastani, kuna Porkuni lahingus langenute hulgast tema surnukeha ei leitud ja KGB-I polnud ka andmeid tema surma kohta.

Otto Uin sündis 4. märtsil 1906, lõpetas 1928. aastal sõjakooli ning teenis aastatel 1928–1934 Eesti kaitseväes, kus ülendati leitnandiks, aastatel 1931–1939 õppis Tartu Ülikooli õigusteaduskonnas. Suvesõjas 1941 juhtis Uin Puhja metsavendi, oli Puhja Omakaitse pealik 30. jaanuaril 1944 autasustati teda Mõõkadega Sõjateenete II klassi Ristiga Punaarmee langevarjurite hävitamise eest. 6. märtsil 1944 astus Saksa sõjaväkke 4. Eesti Piirikaitserügemendi II pataljoni ülemana ülemleitnandi auastmes.

Eesti 4. Piirikaitserügemendi 2. pataljoni ülem ülemleitnant Uin juhtis 21. septembril 1944 Porkuni lahingus rünnakut Punaarmee Eesti 249. laskurdiviisi vastu. Sellise Eesti ohvitseri jäljetult kadumine tekitas loomulikult KGB-s ärevust.

Vistla sõjaväekalmistu on esimene eestlaste rajatud kalmistu neile sõjameestele, kes langesid Porkuni vennatapulahingus 21. septembril 1944, saksa vormis, peaministri presidendi ülesannetes Jüri Uluotsa kutsel Eesti iseseisvuse taastamise eest võideldes.

4. Piirikaitserügement moodustati 1944. aasta alguspäevil ja koosnes põhiliselt 2. Piirikaitserügemendi komplekteerimisest üle jäänud Omakaitse Tartu, Võru, Petseri ja Valga tagavaraväelastest. Rügemendi staap asus Tartus. Rügemendi sõjatee kohta puuduvad praktiliselt täpsemad andmed, kuna väga vähesed sõdalased pääsesid 1944. aastal vabasse maailma.

Rügemendi ülemaks määrati major Valter Pedak, kes oli võidelnud nii Maailmasõjas kui ka Vabadussõjas, osalenud lahingutest Landeswehri vastu, saanud 2 korda haavata ja autasustatud Vabadusristiga VR II / 3. Major Valter Pedak hukkus metsavennana Tartumaal, NKVD üksuste haarangul 27. detsembril 1947.

4. Piirikaitserügemendi koosseisus oli 1. aprilli 1944 seisuga 57 ohvitseri, 151 allohvitseri. 22. juuli hilisõhtul laeti rügement Jõhvi jaamas maha, et minna rindele Puhatu soos Krivasoo ja Uusna küla vahel.

23. juulil 1944 vahetas 4. Piirikaitserügement Puhatu soos välja Saksa 58. Diviisi väeosad, kes olid väga hästi relvastatud. Eestlased kasutasid kõiki võimalusi, et sakslastelt enne lahkumist häid relvi hankida. 19. septembri keskpäeval peatus rügemendi 3. pataljon Iisakus, kus hävitati rügemendi dokumendid. Osa rügemendist jõudis ööl vastu 20. septembrit koos 300. Eriotstarbelise Diviisi staabiga läbida Avinurme, seepeale juhtis major Pedak rügemendi kolonni põhja poole, et üritada Tallinnasse jõuda mööda Tudulinna – Viru-Roela – Porkuni teed.

21. septembril osales 4. Piirikaitserügement Porkuni lahingus Loksa väljal punaste tankide tagasilöömises. Rügement kandis selles lahingus raskeid kaotusi. – nii langenute kui vangilangenutena.

Porkuni lahing oli 4. Piirikaitserügemendi viimane lahing. Major Pedak juhtis rügemendi riismete läbimurdelahingut Assamalla all, kuid selle ebaõnnestumise järel saatis rügemendi laiali.

Täname kõiki Eesti patrioote, kes hoidsid läbi okupatsiooniaastate alles mälestust Eesti sõduritest, kes andsid elu Eesti iseseisvuse taastamise eest võideldes, samuti neid, kes rajasid nende püha rahula Vistlas.

ELAGU VABA EESTI!

Tiit Põder v-ltn
EVL juhatuse esimees

SOOME SÕPRADE KÜLASKÄIK

26 jaanuari tuulisel laupäeva- hommikul saabus Soomest sõbralikule vastukülaskäigule 10-liikmeline rühm –tutvuda Eesti hetkeseisuga, tervitada vanu sõpru, luua uusi suhteid.

Peale põgusat tutvumist liikusime meie korraldatud bussikesega Maarjamäe memoriaali juurde. Ilm oli küll tuuline ning jahe, kaua seal kohapeal olla ei saanud, aga mulje mälestisest oli oodatult mõjuv! Edasi liikusime Metsakalmistule, et mälestada võitlejaid – soomepoisse, kes seal oma viimse puhkepaiga leidsid. Soomlased süütasid nende mälestuseks küünla.

Meie reis jätkus – edasi mindi teletorni –, tutvuma ümbruskonnaga, ülalt on hea ülevaade ümbrusele ja ka kaugemalegi – nii palju kui silm seletas, ilm oli selge. Küsimusi ja seletamist oli üsna palju, osa soome rahvast nimelt ei olnud käinudki Maarjamäel, teletornist rääkimata. Iga küsimus sai ka rahuldava vastuse, sellepärast seal kuluski aega rohkem.

Jätkasime oma tutvumismatka, liikudes oma viimasele ekskursioonile – Tondile, kus oli kohal ka meie Sõjamuuseumi juhataja kol. leitnant Jaak Haud, kes andis soomlastele väga põhjaliku ülevaate Tondist, rääkis Eesti ohvitseride Tondi memoriaalist, kasarmutest ning üldiselt Tondi ajaloost. Ja veidike ka Kristiinest kui linnajaost. Soomlased küsisidki, et mis linnaosa see siin niisugune on.

Soomlased süütasid ohvitseride memoriaalile mälestusküünla. Selgus ka, et meie grupp soomlasi olid esimesed, kes käisid ja nägid ohvitseride memoriaali. Sellega sai ka meie tore ning sisutihe päev läbi. Soome kamraadid jäid päevaga väga rahule.

Marek Nummu van. vbl.

Mälestushetk Tondi-poiste ees

SUURE SÕJA ALGAMISEST

Nagu üldiselt teada või õigemini – meid on harjutatud teadma ja uskuma neid pikki ja paljusõnalisi kirjeldusi II Maailmasõja algamisest Seega teame, kuidas fašist Hitler tungis Poolasse, edasi Nõukogude Liitu. Muudest kaasnevatest juhtumitest, nagu Nõukogude sissetung Baltimaadesse või kohe peale sakslasi ka Poola – on isegi mõtelda sobimatu. Nimetatud sündmused toimusid, ajalootõene analüüs ja hinnang nendele jääb osavõtjate otsustada.

Kuid on olemas ja ka kirjalikult tõendatud, et mõnedki raudkindlateks ja lõplikeks kuulutatud arvamused vajavad õigluse nimel ausat ja erapooletut kontrollimist. Ja kui võimalik, ka üldsusele kuulutamist. Rõhutan – kui võimalik.

Äärmiselt huvitava kirjelduse sõja puhkemisest andis tuntud ja mitmetes kesksetes ülikoolides teadlasena toiminud Gunnar Aarma. Majanduspsühholoogina tegutsenud ja kümne rahvuskeele valdajana kohtus ta enamiku selleaegse Euroopa riigijuhtidega. Nii osales ta 30. augustil 1940 suurel diplomaatilisel vastuvõtul Berliini, olles enne seda 12 minuti jooksul küsitlenud Chamberlaini ja seejärel tubli 20 minuti küsitles Hitlerit, esitades talle 12 põhimõttelist küsimust, millele sai ka põhimõttelised vastused.

Selsamal 30 augusti vastuvõtul, kus kohal oli kogu Saksa kõrgem generaliteet, oli Aarmal ka pikemaid jutuajamisi nii Halderi kui Brauchitsiga. Aarma on absoluutselt kindel, et kumbki väepealikutest ei andnud korraldust 1. septembril sõja alustamiseks. Kumbki neist ei valetanud, nagu ei valetanud ka Hitler. Loogika räägib selle vastu, et nad oleksid sõda alustanud. Hitler väitis sõna-sõnalt – ma peaksin olema absoluutselt hull, kui ma mingisuguse näruse Danzigi pärast jätaksin endale selja taha Inglise ja Prantsusmaa pluss Ameerika sõjalise võimsuse. Aarma ütles – kes tolleaegset poliitikat vähegi on jälginud, saab aru, et see oli väga markantne näide, millele ei ole midagi vastu vaielda, sest Hitler oli absoluutselt veendunud, et ta sõda ei võida – kui Inglismaa, Prantsusmaa ja Ameerika Ühendriigid korraga tema vastu välja astuvad.

Kuid see toimus juba teisel päeval pärast sõja puhkemist. Nii et, ütles Gunnar Aarma – siin midagi logiseb, midagi, mida siiamaani ei ole avalikkusele teada antud. Ja tasub ka meeles pidada sõjaajaloolaste väidet. Et ühtegi sõda ei ole võimalik peatada, eriti veel siis, kui see on pealetungisõda. Selline intervjuu ja kohtumised leidsid aset kolmekümnendal augustil 1939.

Edasi tõi saatus Gunnar Aarma Eestisse, järgnes muidugi Gulag, kuid ka tegutsemine kodumaal. Tema intervjuu kohtumisest Hitleriga on varem vaid üks kord trükikirjas avaldatud. Siinkohal tasuks rõhutada, et erakondliku kuuluvuse tõttu „fašiste“ leidus ainult Itaalias, mitte ühtegi Saksamaal, kus kuuluti nimelt „rahvussotsialistide“ leeri. Kõiki sakslasi fašistideks kutsuma hakkas gruusia-osseedi segarahvusest NSVL juht Djugašvili – Stalin.

G. Aarma meenutus – sept. 1991

H.P.

TÕDE II MAAILMASÕJAST?

Kogu eluajal on minu põlvkonnale korratud, et II Maailmasõja algatajaks ja põhjustajaks oli Adolf Hitler – eesmärgiga allutada endale kogu ülejäänud maailm. Tegelikkus polnud kaugeltki selline, sõja alustamise põhjused olid hoopis teistsugused. Nimelt oli Versailles' rahulepinguga tekitatud tohutu ebaõiglus Saksamaa suhtes. Vastutuse I Maailmasõja puhkemise eest pandi Saksamaale, kes pidi loovutama hiigelterritooriume, mis ometi olid juba ajalooliselt olnud Saksamaa osad ning elanikud olid muidugi sakslased.

Saksa juhtkond ei kavandanud mingeid plaane uue sõja alustamiseks. Uus suur sõda aga sobis eelkõige muidugi relvatöösturitele, aga ka Nõukogude Liidule. Saksamaa aga oli Inglismaale küll pakkunud vaherahu, seda nii enne sõda kui ka juba sõja puhkedes, aga seda pakkumist teatavasti ei võetud kuuldagi. Meie tuntud sõjaajaloolane Mati Õun on öelnud, et II Maailmasõja põhikavand pandi paika Euroopa ja USA rahanduse ja tööstuste omanike poolt ja juba ammu enne selle sõja algust. Uus maailmasõda valmistati ette ka Nõukogude Liidus koostöös rahvusvahelise kapitaliga. Teatavasti olid Saksamaale määratud sellised reparatsioonid, mida sõjas purustatud Saksamaa poleks ühelgi juhul suutnud välja maksta. Kuid kuna need maksed olid maksmata, mehitas Prantsusmaa oma vägedega karistuseks Düsseldorfi ja kogu Ruhri basseini, mis muidugi raskendas veelgi Saksamaa majandusolukorda.

Austria elanikkond koosnes sakslastes, kes rääkisid saksa keelt, mõtlesid nagu sakslased ja üldse – tundsid end sakslastena. Austria pealinn Viin oli kümme korda kauem olnud Saksamaa pealinn kui Berliin. Peale I Maailmasõda keelasid lääneliitlased endiste Austria 1921 aastal toimus Kärtenis, Tiroolis, Steiermargis ja Saltzburgis rahvahääletusi, kus kogu rahvas hääletas taasühinemise poolt, liitlased aga keelasid näljablokaadiga ähvardades selle hääletamise. Austria liidukantsler dr. Karl Renner teatas 12. nov. 1928 avalikult „Lubage Austria kodanikel vabalt hääletada ja nad otsustavad 99% Saksamaaga taasühinemise kasuks."

Kui nüüd Hitler 12. märtsil 1938 Austria Saksamaaga liites täitis miljonite inimeste tahet, nimetati sed põlglikult anastamiseks – anšlussiks! Saksa juhtkond oli rahu püsimise huvides loobunud Lõuna-Tiroolist, Elsass-Lotringist, Eupen-Malmedist, Põhja-Schleswigist, Lääne-Preisimaast ja Ülem-Sileesia idaosast – seega maa-aladest, mis olid 1914. aastani olnud Saksamaa ja Austria osad. Ainukeseks Saksapoolseks sooviks oli saada tagasi Danzig ja tagatud ühendus Ida-Preisimaaga. 1. septembril tungib Saksamaa Poolasse, et lõpetada jätkuvad provokatsioonid. Inglismaa ja Prantsusmaa kuulutavad Saksamaale sõja, samal ajal tungib ka Nõukogude Liit Poolasse, aga nõukogulastele nad sõda ei kuulutanud.

Sellest nähtub, et oluline ei olnud Poola probleem vaid hoopis Saksamaa hävitamine. Ometi kuulutasid Inglismaa ja Prantsusmaa Saksamaale sõja nimelt Poolale kallaletungimise pärast. Nii alustati *de facto* II Maailmasõda.

Palju on neid, kes kindlalt usuvad – saksa rahvussotsialistid unistasid maailma vallutamisest. Ometi unistasid sellest hoopis kommunistid, seda kohe peale võimu ülevõtmist Venemaal. Lenin kisas: "Ühes riigis võidu saavutanud sotsialism ei välista veel kõiki sõdu!" Stalin ei soovinud ise alustada sõda ja olla selles osaline esimestest päevadest: „Me astume sõtta küll, kuid astume viimastena, et heita kaalukausile see kaalupomm, mis suudab üles kaaluda kõik!"

Üsna varsti taipas endine mägiröövel Josip Djugashvili – varjunimega J. Stalin, et sobimatu on konkureeriva ideoloogia juhti nimetada sotsialistiks, sest sama nimega liikumise juhiks pidas ta ikka ennast.

Juhuse tahtel oli Itaalias esile kerkinud üks näitlejakalduvustega persoon, nimega Mussolini, kes asutas liikumise nimega fašism – tuletatud muinas-itaalia sõnast „fasco", mis tähendab vitsakimbu sisse peidetud kirvest. Mõeldud-tehtud – Hitlerit hakatigi vastavalt suure sotsialisti Jossif Stalini etteütlemisel nimetama – „fašistideks!" ja muidugi ka kõiki sakslasi. Eks nii oli ideoloogiliselt õigem, arvas ta. Ometi ei olnud kogu suure sõja ajal Saksamaa pinnal ühtegi fašisti, olid Rahvussotsialistid nimelt!

H.P.

Artikkel "Tõde II Maailmasõja kohta põhjal"

MÖÖDUNUD SAJANDI MUSTAD AUGUD JA VALGED LAIGUD

Nii Eestis kui Lätis on nüüd palju räägitud sellest, mis sündmused siin olid 100 aastat tagasi. Kahjuks puuduvad eestlastel teadmised, milline paistis see aeg ja kuidas nägid ning tõlgendasid neid sündmusi lätlased ja vastupidi.

Oleme kuulnud õduslugusid läti punastest küttidest, aga me ei tea, et ka eestlased käitusid Lätis kohalike elanikega halvasti. Värvidest rääkides polnud eestlased küll punased, aga roosad nad sageli olid, tuleb häbiga tunnistada.

Me saime oma riigid, aga kuidas oskasime iseseisvust hoida? See küsimus on muidugi retooriline, sest sellele vastamine oleks liiga piinlik...

Kas maareform, mis röövis paljaks aadli, oli midagi eriti head, mille üle tänaseni uhked olla? Pärast mõisade võõrandamist jagati need välja Vabadussõjas võidelnud eestlastele. Paljud said paremale järjele ja ka hoolitsesid oma maatüki eest. Kuid mitte vähe polnud neid, kes sõjasaagile kordagi ei lähenenud, vaid lasid seal toimetada rentnikul, kuni omandi edasi müüsid. Paljud mõisad käisid alla ja lagunesid.

Muidugi polnud selles midagi uut. Rootsi ajal, mida me, teadmata miks, eriti heaks nimetame, võõrandati mõisnikelt maa samamoodi. Kuid ühel või teisel viisil sai balti aadel ikka olla oma kodumaapinnaga seotud ja tema eest vääriliselt hoolt kanda. Veri ja pind (*Blut und Boden*) printsiip oli see, mis siin, Läänemere Idakaldal, aastasadu edukalt oli toiminud. Just seetõttu ei lahkunud suurem osa aadlist maalt 100 aasta eest. Nad jäid siia ja teenisid kodumaad erinevates ametites, kuni 1939. aasta neile valikut ei jätnud.

Kujutlegem korraks, et ajalugu oleks läinud teisiti ja sündinud oleks Balti hertsogiriik. Kas siis oleks meid Molotov-Ribbentropi paktiga Venemaale määratud? Ilmselt mitte. Rääkimata sellest, et Balti hertsogiriik poleks iial sõlminud Venemaaga baaside lepingut ega astunud Nõukogude Liitu, vaid me oleks vastu hakanud, nagu Soome.

Hertsogiriik oli hetkeunistus. Kui Balti Landeswehr 22. mail 1919 Riia vabastas, võitlesid nad juba Läti Vabariigi eest, olles selle riigi ametlik sõjavägi. Et paljud lätlased olid punased, palgati lisaks Läti eest võitlema ka teisi sakslasi. Appi tuli Rüdiger von der Golz oma Rauddiviisiga. Ta oli samamoodi varem võidelnud Soomes, kus teda ei süüdistatud selles, et ta tahab Soomet okupeerida või saksastada. Nii ei mõistnud ta, miks Läti pinnal teda ründasid eestlased, kes ju samuti pidid võitlema bolševike vastu.

Kuidas see küll tookord meelest läks ja siiamaani eestlastel meelest läheb, et Vabadussõda (mõlemad meie Vabadussõjad, 1918–1920 ja 1941–1945) olid võitlus bolševismi vastu!!! Kuidas oli võimalik, et eesti väed ründasid võõral maal teist väge, kes samuti võitles bolševismi vastu? Ja kuidas on võimalik, et sellest häbiväärsest arusaamatusest puhuti 15 aastat hiljem üles mingi suur mull, mille kohta täna enam keegi rohkem teadagi ei taha kui ei saaks aga sooja ilmaga pidu pidada? Veelgi enam: me surume ka lätlastele, kellel *Wendeni* (Cesise) lahinguga üldse mingit pistmist polnud, peale "oma suurt võitu"?

Relvarahu aastapäeval teatasid meie meediakanalid, et mälestame eestlasi ja välismaalasi, kes sõjas võitlesid ja oma elu Eesti vabaduse eest andsid. Kas jälle unustame Balti Pataljoni võitlejad? Nemad ei olnud ju ei eestlased ega välismaalased! Kas me neid ei mälesta? Põhimõtteliselt?

Relvarahust rääkides, oli selle sõlmimine üsnagi reeturlik samm just lätlaste suhtes, kelle pool sõda ju alles käis. Aga naabrite saatus ei lähe ju meile tegelikult korda. Seda tõestas hiljem ka Laidoneri visiit Venemaale ajal, mil Nõukogude Punaarmee Soomet ründas.

Ma ei ole eestlaste vastu ja lätlaste poolt. Ega vastupidi. Olen Liivimaa poolt. Liivimaa, kuhu kuuluvad eestlased, lätlased ja baltisakslased, sest siin on ka nende kodumaa. Olen rumaluse vastu, mis sunnib meid peata kanadena ringi rapsima, süüdistades kõiki teisi ja keeldudes õppimast omaenda ajalugu.

Liiga kaua oleme oodanud Valget Laeva. Inglaste lubatud Valge Laev ei tulnud kunagi. Oli küll inglise laevastik meie vetes 100 aastat tagasi, kuid kas nende huvides oli veel midagi muud kui nõrgestada ja kontrollida sakslasi? Ühel sellisel laeval elas ja prassis kuude kaupa poolpunane Ulmanise valitsus, oodates, et bolševikud Riias rohkem sakslasi (siinsamas Liivimaal sündinud naisi ja lapsi) maha tapaksid. Kelle huvides see oli?

Mida rohkem olen mõelnud Esimese Vabadussõja peale, seda enam tundub, et eestlasi ja lätlasi lepitada ei saa. Kindlasti ei too leppimist eestlaste iga-aastane Cesises korrutamine, et meie teid vabastasime. Kui sakslased sajandite jooksul oleks kunagi tahtnud meid, kahte väikerahvast, teineteise vastu üles keerata, siis oleks see imelihtne olnud. Kuid nad ei tahtnud seda iial, huvitav miks? Bolševikel õnnestus see paarikümne aastaga ja inglased valasid õli tulle.

Kui tõesti tahta leida lepitust kahe tülli pööranud naabri vahel, siis seda võimalust pakub meile hoopis Teine Vabadussõda, mil eestlased ja lätlased võitlesid koos bolševismi vastu. Ei pea vist ütlema, kes andis selleks võimaluse: relvad.

Kahe ilmasõja vahelisel ajal väikeriigid Eesti ja Läti, kelle marionettidest juhid lasid ennast manipuleerida nii idast kui läänest, omavahel koostööd ei teinud. Kuhu see viis, seda me teame. Praeguses maailmas oleks igal juhul tark kokku hoida. Kuidas seda teha kui mõlemas riigis on pildil palju oikofoobseid politikaane, keda ei huvita omaenda rahvas? Mina ka ei tea. Aga 100 aastat valet, peataolekut ja vaikust on juba liiga palju. Nüüd võiks hakata vaatama, mis on nende lõpmatuseni käiatavate dogmade taga. Räägime lahti möödunud sajandi mustad augud ja valged laigud!

Jaanika Kressa

Kaamerasilm on tabanud kaadrisse lätlaste ja eestlaste sõjasangarid: Voldemārs Veiss (1899–1944) ja Alfons Rebane (1908–1976).

EESTI ERUOHVITSERIDE KOGU JUHATUS

ETTEPANEKUD TERRORISTLIKU NÕUKOGUDE VÕIMU INIMSUSEVASTASTE KURITEGUDE, GENOTSIIDIKURITEGUDE JA SÕJAKURITEGUDE TAGAJÄRGEDE HEASTAMISEKS

I. Poliitiliste ja muude repressioonide **ohvrite registreerimine** (*alus: EV seadus* „Kohtuväliselt represseeritud ja alusetult süüdimõistetud isikute rehabiliteerimise kohta“ § 1 ja 2, *RT 1992.7.103; 1993.76.1128*) arvestades repressioonide (*milline süü inkrimineeriti*) põhjuseid.

II. Rehabiliteerimistaotluste esitamine NSV Liidu (*alus: NSV Liidu Ülemnõukogu seadlus „Lisaabinõudest õigluse jaluleseadmiseks 30.–40. aastatel ja 50. aastate algul toimepandud repressioonide ohvrite suhtes“ NSVL Ülemnõukogu Teataja 1989.3.19*) õigusjärgse Vene Föderatsiooni (*alus: VNFSV seadus „Poliitiliste repressioonide ohvrite rehabiliteerimisest“ art. 1–19. VNSFV ÜN Vedomosti 1991.44.1428–1431*) (*ainult nii saavutame riikidevahelises praktikas, et VF tunnistab süüd ja saab andeks*) prokuratuurile ja **ohvrite rehabiliteerimine**

III. Rehabiliteeritutele materiaalsete ja moraalsete **kahjude hüvitamine** (*alused: NSVL ÜNT 1989.3.19; VNSFV ÜN Vedomosti 1991.44.1428–1429; RT 1992.7.103; 1993.76.1128, § 4, 6 ja 7*) ning nende **kodanikustaatuse taastamine** (*see on inimlik käik – rehabiliteerimise tõend on ainult esimene samm*). See juures tasub pöörata tähelepanu asjaolule, aastatel 1992–1994 toimus Eesti Vabariigis rehabiliteerimine prokurör Ülo Roots`i juhitud komisjoni poolt. Tähelepanu väärt on just see, et sama isik – Ülo Roots veel 1982. 16. detsembril kinnitab ENSV Prokuratuuri otsuse „mitte lubada Ida Kuusel asumiselt Eestisse tagasi tulla“. Nii, et enne represseerib ja nüüd rehabiliteerib!

IV. Repressioonide planeerijate, korraldajate, täideviijate ja nende käsilaste/kaasajooksikute nimeline registreerimine (alus: *RT 1992.7.103; 1993.76.1128, §3*) (*see on Eesti Vabariigi Riigikohtu, prokuratuuri, Kaitsepolitsei ja sõjaväepolitsei tegevusvaldkond*) repressiivorganite kaupa.

V. Represseerijate kriminaalsele vastutusele võtmine ja kohtuotsuste avalikustamine trükimeedias (*alust on vaja luua parandades RT 1992.7.103; 1993.76.1128, § 3*).

VI. Poliitiliselt represseeritud isikute: – osalemise eest 1918–1920. a. Vabadussõjas; – osalemise eest 1924. aasta 1. detsembri relvastatud kommunistliku mässu mahasurumises ja mässajate kohtulikus karistamises; – liikmelisuse eest Kaitseliidus või erakonnas Isamaaliit või Vabadussõjalaste Liidus – **esitlemine postuumselt Eesti riiklikele aumärkidele** *(„Vabadusristi“ annetamise alus: NSVL repressiivkohtute dokumentides jätkatakse Vabadussõjas osalenud sõjameeste hukkamist; Kotkaristi annetamise alus: Kaitseliidu liikmete hukkamine; Vabadussõjalaste Liidu liikmeid represseeris K. Päts 1934. aastal ja 1940–1941. a. KGB*).

VII. NKVD repressioonide eest põgenenud ja vastupanuvõitluses **1941. aasta Suvesõjas ning Metsasõjas 1944–1956 osalenutele annetada esmakordselt asutatud riiklikud aumärgid „Suvesõja Rist“ ja „Metsasõja Rist“** (*seadustamise alust on vaja luua: vt seniste riiklike aumärkide statuutide näitel*).

VIII. Soomel, Eestil, Lätil, Leedul, Poolal jne ühiselt taotleda (*Riigikohtul koostada taotluse materjal ja pöörduda ÜRO Alalisse Kohtusse või Haagi Kohtusse*) rahvusvahelise sõjatribunali „Nürnberg II“ asutamist totalitaarse NSV Liidu 1939–1953. aastate rahvusvaheliste sõjakuritegude, genotsiidi kuritegude ja inimsusevastaste kuritegude sooritamise eest vastutusele võtmiseks (*ainult varasemate riiklike kuritegu avalikustamise järel võib praegune Vene riik ja rahvas lõpetada neil propageeritava võltspatriotismi ja jätkuva suurriikliku ekspansionismi teod Gruusias, Moldaavias, Ukrainas jne*).

Väljavõte käsikirjast „ASITÕEDID 1939–1941, II“.
Koostas kol-ltn erus J. Haud, 23.XI.2019

EESTI PIIRIVALVE 97
TAASLOODUD PIIRIVALVE 30

Tartu rahulepinguga määrati Eesti-Vene riigipiiri kogupikkuseks 276,67 km, sellest maismaal 129,39 km ning Peipsi ja Pihkva järvel 147,28 km, millele lisandus kooskõlastatud *ca* 12 km pikkune merepiir Narva lahe ranniku piiripunktist loodesse kuni Soome lahe neutraalveteni.

Riigipiir märgiti aastatel 1920 – 1923. Piiri tähistamist ja piirimärkide ülesseadmist korraldas Eesti – Vene segakomisjon. Tartu rahuleping määras ära piirirezhiimi. Leping nägi ette neutraalse maariba Narva taga ja Petseri maakonnas riigipiiri külje all. Mõlemad riigid pidid nimetatud piirkonnast ära viima oma sõjaväeosad. 1923.aastani valvas Eesti piiri, kontrollis liiklust ja kaubavedu Eesti sõjavägi piiriküti-pataljonide abil.

1922. aastal läks piiri valvamine Kaitseministeeriumi haldusalast üle Siseministeeriumile. 1923. aasta kevadest hakkas piiri valvama kutseline piirivalve. Kuni 5.juunini 1936 oli Eesti piirivalve korraldamise ja tegutsemise seaduslikuks aluseks piirivalvekorpuse 1910. aasta seadus, mida paljudes lõikudes täiendati ning asendati Eesti Vabariigi õigusaktidega. 5. mail 1936 hakkas kehtima riigivanema 27. mai dekreediga välja antud piirivalveseadus. Eesti idapiiri valve jagati kolme jaoskonna – Narva, Peipsi ja Petseri vahel.

1928. aastal jõustus Eesti ja Nõukogude Liidu vaheline kokkulepe piirivalvejuhtumite lahendamise korra kohta. Mõlema riigi piirialad jaotati piirkondadeks ja määrati kohad, kus piirivahejuhtumeid arutati ja lahendati selleks moodustatud segakomisjonis.

Piiririkkumisi erinevatel põhjustel. Seose piiri kehtestamisega jäid paljudel piiriäärsetel elanikel teisele poole sugulased, keda käidi ilma loata külastamas. Kahekümnendate aastate teisel poolel sagenesid piiririkkumised nende lihtsameelsete arvel, kes Nõukogude Liidu propagandast mõjutatuna sealt paremaid töövõimalusi otsima läksid. Eriti suurenes see seoses ülemaailmse majanduskriisiga 1929–1933. Piiri püüdsid salaja ületada ka kommunistid, keda Eestisse põrandaalusele kihutustööle saadeti. Mõlemast riigist pärit piiririkkujate hulgas oli ka kriminaalkurjategijaid. Kokku tabati aastatel 1923–1939 Eesti-Nõukogude Liidu piiril 4651 piiririkkujat.

Kolmekümnendatel aastatel piiririkkumised küll vähenesid, kuid asetleidnud vahejuhtumid muutusid üha teravamaks. 1938. ja 1939. aastal fikseeriti hulgaliselt piiririkkumisi Nõukogude Liidu lennukite poolt ja laevade omavolitsemist Peipsil. 1938. aasta talvel toimus isegi tõsiseid relvastatud kokkupõrkeid ja provokatsioonilisi piiririkkumisi.

Kolmekümnendate aastate teisel poolel hakkas Nõukogude Liit kindlustama oma piiri Balti riikide joonel. Eestiga piirnevas piirivööndis likvideeriti peaaegu kõik külad ja üksiktalud. Piiri äärde ehitati kõrged palkidest vahitornid, mis varustati telefonidega. Öösiti valgustati piiri prožektoritega. Aastal 1940 inkorporeeriti Eesti Nõukogude Liitu. Eesti piirivalve tegevus riigi idapiiril lõppes. Piirivalve varad anti Nõukogude Liidu piirivalvele. Väga suur osa piirivalvuritest langes aegamööda – ja hiljem täies koosseisus – nõukoguliku mõrvasüsteemi ohvriteks. Vanemohvitsere hukati kohe peale arreteerimist, piirivalvurid reakoosseisust kas lihtsalt kadusid või lausküüditati loomavagunites nagu loomi.

Kadus piir, kadus iseseisvus, kadus vabadus.

Nõukogude süsteemi kokkuvarisemine tekitas võimaluse ja kohe ka vajaduse alustada Eesti kui iseseisva riigi piiri rajamist ja esmase kaitsevõime tagamist. Toompea lossi betoonplokkidest ja graniitrahnudest kaitsevalli rajajatest ning teletorni ja raadiomaja kaitsjatest moodustusid vabatahtlike rühmad, kellest mõne aja pärast kasvaski välja alul Eesti Piiri Valve ja Kaitse, hilisem tuntud Eesti Piirivalve.

1. novembril 1990 määras taasiseseisvunud Eesti valitsus kindlaks 27 alalist piirikontrolli punkti ning seda päeva loeme Eesti Piirivalve taasloomise päevaks, mis tähendab, et lähenemas on taasloodud Piirivalve 30 aastapäev!

6. mail 2009 alustati Eesti Piirivalve liitmist Politseiametiga. Selle plaani kohaselt Eesti Piirivalve ei olnud enam seotud riigi sõjalise kaitse struktuuriga. Tekkinud oli kaheosaline, kuid ainult politseilisi ülesandeid täitev Politsei- ja Piirivalveamet.

Selle aktiga lõppes ühe hästitoimiva ja korralikult sissetöötanud struktuuri ülesehitamine ja toimimine riigikaitse lahutamatu osana. Tänapäeval aga jääme üksmeelselt tähistama Eesti Piirivalve minevikku kajastavaid aastapäevi!

H.P. major (e) Piirivalve arhitekt

MIKS NII?

Vaadates saksakeelselt TV-kanalilt kiitust meie jääteele Haapsalu ja Noarootsi vahel, tundsin uhkust, et meil siin Eestis on nii unikaalne nähtus – võimalus sõita aeg-ajalt autoga mööda merd. Suheldes mitmekeelsetes kõikvõimaliku kallakuga infoallikatega on mul võimalus selgemalt näha, mis tegelikult maailmas toimub. Panen kirja, mida mul on olnud võimalus viimastel aegadel *"näha/kuulda"*.

A) Venemaa kaitseminister Sergei Shoigu teatas 05.01.2020, et armeesse on asunud ohvitseridena teenima topeltkogus leitnante, sest möödunud aastal lõpetas sõjakooli nii 3-s kursus kui ka tihendatud õppetööha 2-ne kursus. Samuti kutsuti tagasi teenistusse osa varasematel aastatel reservi arvatud ohvitsere. Kokku suurenes armee *ca* 14 000 mehe võrra.

B) Alates eelmise aasta oktoobrist *"treenitakse"* Moskvas ja teistes Vene suuremates linnades koole, suuri kauplusi, metroo- ja raudteejaamu ning muid rahvarohkeid asutusi harjuma inimeste evakueerimisega – pärast *"pommiteate"* laekumist.

Kahe kuuga sai politsei üle 4000 ähvardava teate ja hoonetest evakueeriti üle 500 000 inimese. Aastavahetusel teated vaibusid, jaanuari lõpus alustati teatamistega uuesti.

24.01.2020 – Peterburi 3 kohtumaja evakueeriti pommihirmu tõttu. Siiani ei ole Venemaa Politsei algatanud juhtumi ametlikku uurimist ...

C) 15.01.2020 Venemaa President Vladimir Putin oma iga-aastases pöördumises Föderatsiooninõukogu ja Duuma saadikute poole kuulutas välja Veme Põhiseaduse muutmise ja riigi suveräänsuse taastamise rahvusvahelise õiguse ülikuslikkuse alt.

24.01.2020 – *ca* 40 parandust võeti Duumas esimesel lugemisel vastu.

Tähtsamad nende hulgas on:
- Riiginõukogu tekitamine ja
- Venemaa n.ö suveräänsuse taastamine

VF väljaviimine rahvusvahelistest lepingutest, s.t. kohustustest täita rahvusvaheliste organisatsioonide otsuseid.

D) 15.01.2020 Venemaa president Vladimir Putin kuulutas 2 tundi pärast oma kõne lõppu pressikonverentsil, et peaminister Dmitri Mendelejevi valitsus läks täies koosseisus erru.

Uueks peaministriks sai Mihhail Mishustin (03.03.1966), kes pärineb KGB/FSB kindrali perekonnast. Valitsuses vahetusid nn *"pehmete"* alade ministrid, *"jõuministrid"* jäid kohale.

E) 08.01.2020 laskis Iraani Revolutsioonilise Kaardiväe Õhukaitse üksus Teherani lähistel endisest NL-st (Venemaalt) saadud kahe Thor-raketiga alla Ukrainale kuuluva *Boening*'i 176 inimesega pardal. Kolme päeva pärast tunnistas Iraani valitsus avalikult seda allatulistamist.

Kreml aga ei suuda Mailaisiale kuulunud *Boening*'i (298 inimest pardal) allatulistamist Ukraina okupeeritud ala kohal (17.07.2014) Rostovist taritud BUK-raketiga kohe kuidagi tunnistada!
Märkus: 2020. aasta märtsis algab Hollandis rahvusvaheline kohus, kus on oodata sama süüdistusastmega kosmoseluure andmete esitamist kui Ukraina allatulistatud lennuki korral.

F) VF Keskpanga hoidlates oli aasta lõpul. Sellest 159 tonni osteti kokku eelmisel aastal.

G) 10.12.2019 toimusid Pariisis rääkimised Ukraina hõivatud alade saatuse üle. President Vladimir Putin esitas oma nõuded, Ukraina president Volodõmõr vastas neile – **EI!**

Vladimir Putin jõudis nendelt "rääkimistelt Pariisis" Moskvasse tagasi nagu suur tigedik. 25.01.2020 teatati, et tema nõunik, kes pidi vastutama, et Ukraina poolelt saadakse vastus **JAH**, lahkus ametist.

Marju Toom

Volodõmõr Zelenskõi, Angela Merkel, Emmanuel Macron, Vladimir Putin

MRP-1 JA "MRP-2". „MRP-2" – EESTI RAHVUSLIKU KATASTROOFI 1944 PÕHJUSTAJA

2019. aasta sügisel möödus 75 aastat Eestile rahvusliku katastroofiga lõppenud 1944. aasta kaitselahingutest – II Vabadussõjast. Kuigi Eesti rahvuslik katastroof 1944 (ülisuured inimkaotused, puruks pommitatud linnad kättemaksuks eestlastele nende ennastsalgava ja kaalukeelelise tähtsusega sõjalise vastupanu eest veebruaris ja märtsi alguses 1944 Narva rindel, viimastele päevadele jäänud paaniline põgenemine läände septembris 1944 ja hilisem massiivne ümberrahvastamine ning etnilise puhastuse tsoonide teke – kõik see jäänuks ära, kui liitlasriikide (Ühendkuningriigi/Inglismaa ja USA) juhid poleks käitunud erakordselt reetlikult, küüniliselt ja sadistlikult nende jaoks ikkagi sõbraliku väikerahva suhtes.

Meenutades 23. augustil 1939 sõlmitud MRP-d (MRP-1), mille kehtivuse aeg (23. august 1939 – 22. juuni 1941) piirdus 1 aasta ja 10 kuuga, tuleb rääkida ka liitlasriikide juhtide Churchilli ja Rooseveldi 7. ja 12. märtsil 1942 tehtud otsusest-salakokkuleppest ("MRP-2"-st) – jätta Balti riigid NSVL-i koosseisu.

1944. aasta sügisest kuni NSVL-i kokkuvarisemiseni 1991. Tegelikult olid aga Balti riigid okupeeritud juba selle tuletatud määratluse "MRP-2" alusel!

Eesti ülisuured sõja- ja okupatsioonikaotused aastatel 1939–1991 olid tingitud sõjaeelse kaitseplaani äärmiselt ühekülgsest ülesehitusest, mis oli valdavalt ainult militaarne – valmistumine üksnes võiduka 1918–1920 Vabadussõja võidukaks kordamiseks – ning lootuses, et Eestit ähvardav sõda lähemal ajal siiski ei puhke. Selle tagajärjel olid Eesti inimesed 1939. aastaga alanud sündmusteks äärmiselt vähe ja ebaadekvaatselt ette valmistatud, mistõttu osutusid vallutajatele kergeks saagiks ja sellest ka need ülisuured inimkaotused.

Kui professor Jüri Uluots tegi saatusliku vea ja agiteeris 1944. aasta veebruaris eesti mehi minema sõtta – Eesti piiride kaitsele – mille tulemuse olid liitlasriikide juhid Churchill ja Roosevelt juba 7. ja 12. märtsil 1942 ära otsustanud Stalini Venemaa kasuks, polnud Uluotsal kuskilt nö tagataskust võtta plaani B mittesõjalise vastupanu organiseerimiseks erinevate okupatsioonide tingimustes, rahvast ja rahvust säästvaks kollaboratsiooniks, rahvuslikuks ellujäämiseks uutes oludes, ohustatud

inimeste ja eriti riigijuhtide õigeaegseks viimiseks pagulusse ning vastupanuvõitluse jätkusuutlikkuse tagamiseks ja selle juhtimiseks eksiilist.

Märtsikuusse jääb viimase saja aasta jooksul vähemalt kolm Eesti jaoks raskete tagajärgedega ajaloosündmust: Eesti linnade terroripommitamine märtsis 1944, rohkem kui 22 000 inimese massiküüditamine Venemaale märtsis 1949 ning liitlasriikide juhtide Churchilli ja Roosevelti märtsis 1942 tehtud otsus – nimetagem seda siis „MRP -2“ – jätta Balti riigid Stalini Venemaa koosseisu 23. augustil 1939 sõlmitud MRP-ga määratud piirides.

Kuna 23. augustil 1939 sõlmitud MRP (seega MRP -1) kehtivusaeg oli suhteliselt lühike – 1 aasta ja 10 kuud augustist 1939 kuni 22. juunini 1941, mil Saksamaa alustas sõda NSVL-i vastu), siis olid Balti riigid alates 1944. aasta teisest poolest kuni 1991. aasta 20. augustini okupeeritud liitlaste salajaste kokkulepete alusel, mille tähtsamaks algusdokumendiks võib lugeda 7. märtsist 1942 pärinevat Churchilli kirja sellekohase otsusega ja ettepaneku esitamisega Rooseveldile ning Rooseveldi kohest nõustumist Balti riikide NSVL-i koosseisu jätmise ettepanekuga.

22. juuni 1941, seoses Saksamaa kallaletungiga NSV Liidule, kaotas Molotovi-Ribbentropi pakt koos salaprotokollidega oma kehtivuse. Eesti, Läti ja Leedu sõjajärgne saatus määrati mitte ainult Saksamaa ja NSV Liidu vahel sõlmitud Molotovi-Ribbentropi lepinguga, vaid enamjaolt selle tagajärgede tõdemisega Ameerika Ühendriikide, Suurbritannia poolt ja NSV Liidu tegeliku vallutuse *de facto* tunnustamisega.

Niisugune väide võib jätta mulje, nagu oleks Balti riikide NSVL-i koosseisu jätmine otsustatud Jalta ning Potsdami konverentsidel 1945. aastal. Kuid nendel konverentsidel Balti riikide kuulumise küsimust enam ei arutatudki! Kõik oli ära otsustatud juba kolm aastat varem riigijuhtide tasemel 1942. aasta märtsis. Juba Teherani konverentsil ei arutatud enam Balti riikide NSVL-i koosseisu jätmist või mittejätmist!

Jaltas (4.–11. veebruaris 1945) ja seejärel ka Potsdamis (17. juuli – 2. august) arutasid liitlased paljude riikide – Saksamaa, Poola, Rumeenia, Bulgaaria ja teistegi – sõjajärgset saatust. Leedut, Lätit ja Eestit selles nimekirjas ei olnud. Baltimaade teemast oli saanud omamoodi tabu.

Kuigi Teherani konverentsil ei vaielnud Stalin ja Roosevelt Balti riikide jätmise või mittejätmise üle NSVL-i koosseisu, kuna see oli märtsis 1942 juba ära otsustatud küsimus, võib Teherani konverentsi otsuseid pidada sellele vaatamata märgilise tähtsusega sündmuseks Balti riikidele. Seejuures äärmiselt traagiliste tagajärgedega Eestile ja Lätile, kes alustasid 1944. aasta alguses rasket kaitsesõda Saksa armee koosseisus Vene vägede vastu – püüdega uut okupeerimist ära hoida, teadmata seejuures, et liitlased on salakokkulepetega, millest ei informeeritud Balti riikide saadikuid Läänes, Balti riikide kuulumise ja sõja saatuse juba ette ära otsustanud Stalini Venemaa kasuks. Saksa ajalehtedes ilmunud teateid Balti riikide loovutamise kohta Stalinile ei võetud tõestena ja sedalaadi infot pidasid rahvuslased Saksa propagandaks.

Liitlaste salakokkulepped, millest ei teavitatud Balti riikide saadikuid Läänes, tekitasid Eestile mõttetuks verevalamiseks muudetud 1944. aasta. Suurte materiaalsete ja inimkaotustega sõjast väljunud Eestis algas kohe pärast sõja lõppu 1945 intensiivne ümberrahvastamine ja immigrantide-kolonistide saabumine. Tekkisid etnilise puhastuse tsoonid, mille taasasustamiseni põlisrahvaga pole pärast 26 aasta möödumist nn taasiseseisvumisest veel jõutud ega jõuta suure tõenäosusega enam mitte kunagi. Kaotuste peamiseks põhjustajaks tuleb paljuski pidada saatuslikku valearvestust, mille tegid Jüri Uluots ja rahvuslased, kes agiteerisid alates veebruarist 1944 eesti mehi minema sõtta, lootuses sõja peatsesse lõppemisse ja liitlaste päästvasse sekkumisse sarnaselt esimeses Vabadussõjas aset leidnud inglaste päästvale sekkumisele (sellest Saksa okupatsiooni 1941–44 ajal valju häälega rääkimine tähendanuks Saksa sõjakohtu alla sattumist, kuid ometi salamisi nii loodeti), mis aga liitlaste reetliku ja küünilise käitumise tagajärjel 1944. aastal enam ei kordunudki. Kui lääneliitlased oleksid aumehelikult informeerinud Balti riikide loovutamise otsusest Eesti saadikuid Suurbritannias ja USA-s, poleks Jüri Uluots ja teised eesti arvamusliidrid eestlasi üles kutsunud juba ette nurjumisele määratud sõjalisele vastupanule ning 1944. aasta rahvuslik katastroof jäänuks ära.

14. augustil 1941 sõlmitud nn Atlandi Hartast, Churchilli 7. märtsi 1942 kirjast Rooseveldile ning 9. märtsil 1942 saadetud kirjast Stalinile, samuti stenogrammi 1. detsembril 1943 Teherani konverentsil peetud Rooseveldi vestlusest Staliniga Balti riikide loovutamise teemal jääb mulje, nagu oleks

Balti riikide NSVL koosseisu jätmine otsustatud Jalta ning Potsdami konverentsidel 1945. aastal. Kuid nendel konverentsidel Balti riikide kuulumise küsimust enam ei arutatudki – kõik oli ära otsustatud juba kolm aastat varem 1942. aasta märtsis! Teherani konverentsil 28. novembrist 1. detsembrini 1943 ei arutatud enam Balti riikide NSVL-i koosseisu kuulumist või mittekuulumise.

14. augustil 1941 allkirjastasid Winston Churchill ja Franklin Roosevelt deklaratsiooni, mis läks ajalukku Atlandi harta nime all. Selle põhiseisukohad olid: „1. Ameerika Ühendriikide ja Ühendkuningriigi eesmärk ei ole laieneda ei territoriaalselt ega muul viisil. 2. Nad soovivad, et nende kodanike vaba tahte vastaselt ei tehtaks mingeid territoriaalseid muutusi. 3. Nad austavad kõigi rahvaste õigust valida endale meelepärane riigikord, ja nad soovivad suveräänsete õiguste ja riikliku omavalitsuse taastamist riikides, kus need on väevõimuga ära võetud...”

4. septembril 1941 Londonis toimunud läbirääkimiste ajal tegi Nõukogude valitsus ametliku avalduse, et on nõus Atlandi harta põhimõtetega. Baltimaade annekteerimine oli selleks ajaks juba toimunud ning kuigi formaalselt oli Baltimaade inkorporeerimine toimunud juba enne seda, kui Nõukogude Liit Atlandi hartaga liitus, oleks selle aktsiooni õigusvastasuse saanud maha salata vaid siis, kui lääneriigid oleksid selle seaduslikuks tunnistanud. Just niisuguse ülesande seadiski Stalin oma diplomaatide ette. Ja just seepärast kerkis Baltimaade teema kogu sõja vältel liitlastevahelistel diplomaatilistel läbirääkimistel korduvalt esile. Küsimus Nõukogude Liidu piiridest 22. juunil 1941, s.t. koos aastail 1939–1940 lisandunud territooriumidega, tõstatati esmakordselt ametlikult Nõukogude-Briti läbirääkimistel Moskvas 1941. aasta detsembris. Eden märkis, et juriidiline seis on järgmine: käesoleval hetkel ei ole kolme Balti riiki Briti valitsuse jaoks olemas!

Neil ei ole diplomaatilist staatust. Balti riikide saadikud, kes Londonis viibivad, on säilitanud selle seisundi vaid vastutulelikkuse korras, kuid Eden ei saa praegusel hetkel täita sm. Stalini soovi ja tunnistada ametlikult NSV Liidu 1941. aasta piire. Kuid pikkamööda, Euroopa sõjatandril toimuvate sündmuste mõjul, hakkas peaministri seisukoht Balti riikide saatuse küsimuses muutuma ega olnud enam nii kategooriline. 9. märtsil 1942 teatas Churchill Stalinile oma kirjast Rooseveldile ning ka valmidusest tulla vastu piiride küsimuses. Seega võttis Briti peaminister Balti riikide suhtes tekkinud *status quo* tunnustamist teatava kompensatsioonina Nõukogude Liidule sõjaliste pingutuste ja ohvrite eest.

1943. aasta märtsis arutasid Roosevelt ja Eden Baltimaade probleemi Valges Majas. Roosevelt tegi ettepaneku, et küsimus Balti riikide kuulumisest Nõukogude Liitu lahendataks pärast sõda, korraldades seal rahvahääletused. Eden vaidles vastu, arvates, et Nõukogude valitsus pole sellega nõus ja taotleb õigust Baltimaad hõivata. President vastas seepeale nii: „Me võiksime ka hõivamisega nõustuda, kuid kasutada seda siis vahendina tehingu sõlmimisel Nõukogude Liiduga. Võimalus, et Balti riikide inkorporeerimist tunnustatakse, oli 1943. aasta kevadel olnud kõne all pelgalt tõenäosusena, paar kuud hiljem oli see Stalini ja Rooseveldi vahel juba tõsiseks arutlusobjektiks.

Roosevelt: Ühendriikides võidakse tõstatada küsimus Balti riikide lülitamisest Nõukogude Liidu koosseisu, ma arvan, et maailma avalik arvamus peab soovitavaks, et kunagi tulevikus oleks mingil moel väljendatud ka nende rahvaste arvamus selles küsimuses. Seepärast ma loodan, et marssal Stalin võtab seda soovi arvesse. Minul isiklikult pole mingeid kahtlusi, et nende maade rahvad hääletavad liitumise poolt Nõukogude Liiduga sama üksmeelselt, nagu nad tegid seda 1940. aastal.

Stalin: Leedul, Lätil ja Eestil ei olnud enne Venemaa revolutsiooni autonoomiat. Tsaar oli tookord Ühendriikide ja Inglismaa liitlane, keegi ei tõstatanud siis küsimust nende maade väljumisest Venemaa koosseisust. Miks see küsimus siis nüüd üles kerkib?

Roosevelt: Asi on selles, et ühiskondlik arvamus ei mäleta ajalugu. Ühendriikides elab teatav hulk leedulasi, lätlasi ja eestlasi. Ma tean, et Leedu, Läti ja Eesti olid varem ja olid ka alles hiljaaegu Nõukogude Liidu osa, ja kui Vene sõjavägi jälle neisse vabariikidesse siseneb, ei hakka mina selle pärast Nõukogude Liiduga sõdima. Kuid avalik arvamus võib hakata nõudma, et seal korraldataks rahvahääletus.

Stalin: Mis puutub Leedu, Läti ja Eesti rahva tahteavaldusse, siis meil on hulk võimalusi anda nende vabariikide rahvastele võimalus oma tahet väljendada: nad nimelt räägivad keeles, millest mõlemad aru saavad. Roosevelt lubab, et ei hakka Baltimaade pärast Staliniga sõdima. Stalin omalt poolt avaldab valmisolekut korraldada „rahvahääletus“ ja hoida niiviisi Rooseveldi ja Ameerika demokraatia maine maailma avalikkuse silmis puhtana.

Stalini jaoks polnud siin üldse mingit küsimust: „rahva tahteavalduse” kampaania korraldamine oli NSV Liidus juba ammu peensusteni paika pandud. Ja kuigi ei tookord 1943. aastal, ega ka hiljem, ei kirjutatud alla mingile dokumendile, mis oleks poolte seisukohti kinnitanud, oli see suur tehing juba toimunud: just nende sõnadega iseloomustas Roosevelt kauplemist Staliniga Baltimaade asjus. See on maailmapoliitikas üsnagi tüüpiline nähtus, et suured lepivad omavahel väikeste arvel kokku. Kuid 1945. aasta Jalta konverentsi jaoks ette valmistatud dokumentidest ilmnes USA valitsusringkondades tendents – mitte tunnustada Balti riikide annekteerimist. Kui aga Rooseveldi pressikonverentsil pärast Jaltat üks korrespondent temalt küsis, kas Ameerika Ühendriigid keelduvad tunnustamast Balti riike, kelle diplomaatilised esindused olid endiselt Washingtoni välismaiste esinduste nimekirjas, põikles Roosevelt vastamisest kõrvale, öeldes, et seda küsimust Krimmis ei arutatud. „Ebamugavale“ küsimusele tuli vastata ka Anthony Edenil. 1945. aasta 7. märtsil Alamkojas toimunud arutlusel küsis konservatiivide esindaja Herbert Williams Edenilt, kas Nõukogude-Suurbritannia lepingu 5. artikli teine osa (selles oli seisukoht, et pooled ei taotle territoriaalset laienemist ega sekku teiste riikide siseasjadesse) laieneb ka Leedule, Lätile ja Eestile?

Eden vastas eitavalt, seletades, et see artikkel käsitleb sõjajärgset perioodi. Williams küsis seepeale: „Kas need riigid polnud iseseisvad sel ajal, kui see leping allkirjastati?“ – „Ei,“ vastas Eden. „Nõukogude Liit ei pidanud neid iseseisvateks riikideks, seda selgitati mitmel korral.“ Jaltas ja seejärel ka Potsdamis arutasid liitlased paljude riikide Saksamaa, Poola, Rumeenia, Bulgaaria ja teistegi sõjajärgset saatust. Leedut, Lätit ja Eestit selles nimekirjas ei olnud. Baltimaade teemast oli saanud omamoodi tabu! Selline Baltimaade probleemi mahavaikimine annab ekspertidele alust väita, et liitlaste vahel kehtiski vaikiv kokkulepe – igatahes sai Stalin USA ja Suurbritannia juhtidelt suulise lubaduse, et kui Punaarmee sõja käigus teist korda Baltimaadesse tungib, ei võta liitlased midagi ette, et seda sealt jõuga välja ajada! Teisisõnu, Stalinil polnud tarvis karta, et Baltimaade pärast võiks alata sõda Läänega.

Churchill teeb 7. märtsil 1942 saadetud kirjas Rooseveldile ettepaneku jätta Balti riigid NSVL-i koosseisu, millega Roosevelt koheselt ka nõustub.

Balti riikide loovutamise otsust serveerib ta 14. augustil 1941 sõlmitud nn Atlandi Harta interpreteerimisega selliselt, justkui need riigid poleks enne sõja algust iseseisvad riigid olnudki, mistõttu Atlandi Harta Balti riikide suhtes ei kehti. Atlandi Hartas deklareerisid liitlasriikide juhid Churchill ja Roosevelt: Ameerika Ühendriigid ja Ühendkuningriik austavad kõigi rahvaste õigust valida endale meelepärane riigikord, ja nad soovivad suveräänsete õiguste ja riikliku omavalitsuse taastamist riikides, kus need on väevõimuga ära võetud.

H.P.

Kasutatud on Tõnis Siimu kirjutist MRP-2 Eesti rahvuslik katastroof 1944

ÄRGE MINGE KAASA PROVOKATSIOONIGA

Eesti Sõjameeste Sakala Ühing, olles kuulunud 2008. aastal Eesti Rahva Tänumedali komiteesse, annab teada, et mingite jõudude poolt on algatatud liikumine Harald Nugiseksile annetatud Tänumedali taaskasutamiseks. Selle kampaaniaga on rikutud Tänumedali statuuti, sest Medalikomiteed pole kokku kutsutud. Küsimus Tänumedali korduvkasutamisest solvab põhjalikult Eesti rahva mälestusi ning hoiakut Kangelase austamisest.

Sõjameeste Sakala Ühing palub Eesti rahvast mitte kaasa minna provokatsiooniga, tekitada nn Tänumedal nr. 2 Tiit Madissonile annetamiseks. Meie meelest ei ole antud isiku ega üldse mitte kellegi teise teened Eesti rahva ees võrreldavad Harald Nugiseksi teenetega ja see Eesti rahva poolt annetatud medal on üks ja ainus ning selleks ka jääb! Selle Medali koopia vastutustundetu väljaandmine võib viia olukorda, kus mõne aasta pärast saab selle anda juba ükskõik kellele ja see oleks esimene samm järgneval häbiväärsel medalikoopiate külvamisel!

Meile teadaolevalt ei poolda seda ettevõtmist mitte ükski Eesti Vabadusvõitlejate Liidu allorganisatsioon.

Juhime tähelepanu, et kuigi Eesti Leegioni Sõprade Klubi koduleheküljel on nimekiri organisatsioonidest ja inimestest, kes justkui oleksid seda toetanud, on mitmed seal nimetatud isikud pandud kirja vastu nende tahet, seega isegi nende teadmata.

Juhime tähelepanu, et Eesti Leegioni Sõprade Klubi tegutseb täiesti uue koosseisuga ja seal pole ühtegi neist liikmetest, kes olid 2008. aastal tegevad Eesti Rahva Tänumedali andmisega Harald Nugiseksile.

Eesti Sõjameeste Sakala Ühing
Jaanika Kressa

Kahe r-iga õnnelik mees

Sündisin 28. septembril 1922 Viljandimaal. Sulustvere koolis olin noorkotkas, järgnevad õppeaastad möödusid Tartu linnas. 1941. aastal õpingud lõppesid ja mind võeti mobilisatsiooni alla kui olin 19 ja töötasin Kaaveres kus olin ka sõjapaos.

Uluotsa kutse peale läksin sõjaväkke 1944, sain Saksa vormi ja mind viidi Kehra õppelaagrisse. Kerremäel tulime koos soomepoistega taganemismöllus eksides Tallinna poole. Lennukid pommitasid ja kaevandused põlesid. Olime noored ja ei kartnud midagi. Paldiski sadamas võtsime sakslaste käest masina, et saada Saaremaale ja sealt edasi Rootsi. Orissaares võeti meid kinni, viidi Kuressaare lossi, sünnipäeva veetsin seal. Sealt saime Saksamaale, edasi Poola. Neuhammeri õppelaagri kogunemisel sain kokku vennaga. Paar nädalat hiljem olin Jugoslaavias, kus Tito juures õppelaagris oli umbes 200 eestlast. Mägedes oli väga külm ja palju lund. Olin köögis abiks, vedasin hobuvankriga söögikraami. Mägedes kohtusin Alfons Rebasega, kes ööbis ühe lossi juures. Tegime plaani, et homme hommikul läheme läände aga ei läinud, igaüks tormas eri suunda.

Prahas tegi venelane mis tahtis. Tšehhi põrgus sattusin sõjavangi, sealt vagunisse ja Poola ligidale vangilaagrisse, seal oli ka lätlasi ja leedukaid. Novembrikuus järgnes sõit Vorkuta söekaevandusse, teel olin 75 päeva, neli päeva enne sihtkohta ei antud tilkagi vett. 1946. a novembris saadeti Sillamäele, et aidata venelastel aatompommi teha. Olin kiltkivi vabrikus, kus kiltkivi nagu kakaopulber pandi kotti. Tööpatis kandsin vene vormi. Oli võimalus emaga kokku saada, olime kirjavahetuses. Samal ajal suri vanaema aga mind matustele ei lubatud. 1949. a jaanuaris demobiliseeriti nagu vene armees teeninud sõdur, mul olid samad õiguse nagu punaarmeelastel.

Läksin tagasi sünnikohta Kaaverre, seal nägin märtsiküüditamist Jõgeval. Minul algas nüüd töömeheelu Tartu linnas. Abiellusin 1952. a Elsaga ja mul on lapsed, lapselapsed ja lapselapselapsed.

Mulle on öeldud, et eesnimes kahe r-iga mehel on õnnelik elukäik, nii ongi.

Herbert Kaasikmäe
september 2017

HERBERT KAASIKMÄE

28.09.1922 – 13.10.2019

13. oktoobril lahkus meie hulgast Eesti Vabadusvõitlejate juhatuse liige, Tartu Vabadusvõitlejate Ühenduse esimees, mitmete aumärkide kandja.

Herbert Kaasikmäe sündis 28. septembril 1922 Viljandi maakonna Kurista valla Kaavere külas paljulapselises peres. Talu suurusega 30 ha oli Herberti isa Viktor saanud Vabadussõjas osutatud teenete eest.

Herberti õpingud algasid Sulustvere algkoolis, edasi 1937. aastal Kommertsgümnaasiumis.

1944. aasta jaanuaris astus Herbert Kaasikmäe Eesti leegioni, määrati 20. Diviisi 33. relvagrenaderide 8. kompaniisse. Järgnes väljaõpe Kehras ja Kloogal, auaste – untersharführer. Sealt suunati diviis rindetäiendusena Krivasoole, kuid algas ka taganemine Tallinna suunale, sealt jätkus teekond Saaremaale Kuressaarde. 30. septembril viidi väeosad laevadel Danzigi, sealt Neuhammeri kogunemislaagrisse. Sealt suunati äsjaloodud allüksus Laibachi – tänane Ljublana – allohvitseride väljaõppele.

Õppuste lõppedes suunati allohvitserid Saksamaale, Hirshbergi ja sealt otse rindele, miinipildujarühma jaoülemaks. Edasi – Praha, sõja lõpp ning vangilangemine. Algas nähtus nimega "tšehhi põrgu". Poolas Labandi väikelinnas teatati sõjavangide kodumaale laskmisest. 23. septembril 1946 algas kahe kuu pikkune sõit loomavagunites, sihtkoht – Vorkuta, kuid 1946. aasta oktoobris algas tõesti sõit Eestisse – Sillamäe tööpataljoni. Sellest kinnipidamiselt vabanes Herbert Kaasikmäe 1949. aastal. Peale tulutuid tööotsinguid õnnestus saada töökoht Tartu Ehitustrustis brigadiri ja hiljem töödejuhataja ametikohal. Järgnes abiellumine ja pere loomine.

15. veebruaril 1991 kogunesid endised sõjamehed Tartu Vabadusvõitlejate Ühendusse. Herbert Kaasikmäe valiti hiljem selle ühenduse esimeheks ja oli ka Eesti Vigastatud Sõjameeste Ühingu liige.

Mälestame head ja ustavat kamraadi, kindlameelset Eesti sõdurit Herbert Kaasikmäed.

Ivar Künapuu
Tartu Vabadusvõitlejate Ühing

VABALE EESTILE TRUU SURMANI

KALJU MÄTIK

16.09.1932–2.10.2019

2019. aasta oktoobrikuus lahkus **EESTLANE – KALJU MÄTIK.**

Eesti Vabadusvõitlejate Liidu liikmena osales Kalju Mätik täie teravusega nii nõukogude võimu peatamises Eestis kui ka Eesti Vabariigi taastamistegevuses. Koos kaaslastega kirjutas – ja aitas levitada – Eesti Rahvusrinde programmi eesmärgiga taastada demokraatlik Eesti Vabariik, koos Leedu vabadusvõitlejatega lähetas memorandumeid ÜRO-sse, vabadusvõitluse käigus arreteeriti korduvalt, tuli viibida nii Patereis, Leforttovos Moskva Psühhokliinikuw, Permi range režiimiga koloonias.

Osales MRP-AEG tegevuses, korraldas Hirvepargi kogunemisi. Kalju Mätik osales pea kõigis EVL korraldatud üritustel, autasustati Riigivapi teenetemärgiga.

Kalju Mätik oli alati kohal, kui toimus midagi tõeliselt rahvuslikku. Puhka rahus, hea sõber ja võitluskaaslane, Eesti Vabariigi taastaja ja hoidja.

Eesti Vabadusvõitlejate Liit

H.P.

VABALE EESTILE TRUU SURMANI

MÄLESTAME 2020

Aleksander Tšesnakov	30.08.1925 – 09.01.2020
Arved Malm KR V	23.07.1925 – 16.01.2020
Silvio Järvis	11.03.1925 – 05.01.2020

IGAVENE RAHU ANNA NEILE, ISSAND, SA
JA VALGUS LÕPMATA PAISTKU NEILE

2020

Detsember 2019

Kersna Mati	16.12.1940
Helju Noode	13.02.1927
Paul Peedi	16.12.1925
Edgar Trampärk	08.12.1923
Sulev Rink	24.12.1926

Jaanuar

Gunnar Vompas	06.01.1934
Endel Kask	28.01.1925
Boris Mäemets	07.01.1929
Ülo Käbin	20.01.1925
Hindrek Piiber	20.01.1938
Heino Samel	23.01.1927

Veebruar

Enn Peterson	07.02.1940
Endel Kriisa	24.02.1927
Erich Tromp	15.02.1926
Uno Kanarbik	09.02.1924
Elmur Nõlvak	02.02.1926
Evald Sooväli	13.02.1924
Artur Sumla	22.02.1926
Kaljo Kivimägi	06.02.1926
Ralf Kaup	14.02.1929
Guido Kutser	03.02.1926

Märts

Vello Raie	01.03.1923
Jaan Nõmm	03.03.1937
Silvio Järvis	11.03.1925
Tiit Põder	12.03.1947
Valdeko Raig	18.03.1924
Hjalmar Märska	17.03.1925
Alfred Eller	19.03.1927
Marju Toom	24.03.1939

Aprill

Valdek Rae	02.04.1926
Valdek Kulbach	06.04.1927
Ando Lande	09.04.1926
Hans Pappel	12.04.1926
Hillar Järs	13.04.1924
Lembit Noor	18.04.1929
Elmar Sõmer	21.04.1927
August Tuisk	25.04.1927
Kaugo Jaaküla	25.04.1927
Viktor Preiman	27.04.1924

Infolehe toimetus: H. Piiber - toimetaja, fotod - A. Leinpere, teostus - Grano Digital OÜ, kujundaja - K. Kivend

Eesti Vabadusvõitlejate Liit

Aadress: Toompea 8, Tallinn, 10142
Kontakt: Tel. 666 04 30
e-post: vabadusvoitlus@hot.ee
http://www.evvl.ee